

Valtiovarainministeriö

**Avoimen hallinnon III toimintaohjelma
2017–2019**

Johdanto

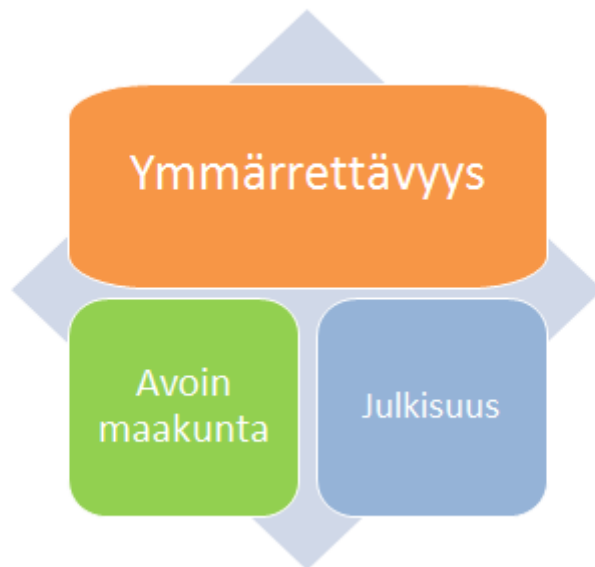
Suomi liittyi Open Government Partnership - kumppanuushankkeeseen vuonna 2013. Samana vuonna hyväksyttiin Suomen ensimmäinen kansallinen toimintaohjelma. Suomen ensimmäisen (vuosien 2013–2015) ja Suomen toisen (vuosien 2015–2017) kansallisen toimintaohjelman keskeisenä tavoitteena oli osallisuuden edistäminen. Kummassakin ohjelmassa oli neljä teemaa.

Tavoitteena on kansalaisten luottamuksen kääntäminen nousuun ja vakiinnuttaminen korkealle tasolle. Tämä on mahdollista vain, jos hallinnon rakenteet, toiminta, palvelut ja uudistaminen ovat kansalaisille ymmärrettäviä ja osallisuus päätöksenteon valmisteluun, palveluiden suunnitteluun ja hyvinvointiyhteiskunnan kehittämiseen on mahdollista. Avoimen hallinnon edistämisen tulee olla osa kaikkea hallinnon toimintaa ja uudistustyötä.

Suomessa avoimen hallinnon toimintaohjelma koskee koko julkista sektoria. Kolmannen toimintaohjelman alkaessa käynnissä on mittavia hallinnon uudistushankkeita. Muutokset ja niiden lopputuloksena syntyvä uudenlainen hallinto tulee pystyä kuvamaan ja kertomaan selkeästi ja ymmärrettävästi. Samoin on tärkeää, että maakuntahallinto alusta alkaen myös käytännön tason toiminnassa ja asenteessa on mahdollisimman avoin. Avoimuus ja julkisuus kulkevat käsi kädessä. Suomessa julkisuuslaki on erinomainen pohja. Sen kattavasta toimeenpanosta ja uudistustarpeista on huolehdittava.

III Toimintaohjelma 2017-2019

Osa I - Teemat ja sitoumukset

Suomen Avoimen hallinnon III toimintaohjelmalla edistetään kansalaisten osallisuutta. Teemat vuosille 2017–2019 ovat ymmärrettävyys, avoin maakunta ja julkisuus. Teemojen alla on yhteensä seitsemän toimeenpantavaa sitoumusta. Niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan ohjelman kuluessa ja sen päätteeksi.

1. Tuetaan kaikkien mahdollisuutta osallistua.

Parannetaan kansalaisten mahdollisuuksia osallistua julkisen hallinnon päätöksenteon ja kehittämishankkeiden valmistelutyöhön.

Huolehditaan osallisuuden esteettömyydestä ja osallisuusmahdollisuuksien saavutettavuudesta. Osallistumismuodot toimivat ainoastaan, mikäli kansalaiset ne löytävät. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien, kuten lasten ja erityisryhmien, osallisuusmahdollisuuksia vahvistetaan.

Tuetaan eri osallisuusmuotojen käyttöä rinnakkain. Eri osallisuusmuotoja voivat olla esimerkiksi sähköiset kanavat ja palvelut, erityyppiset tilaisuudet ja työpajat, kokeilut ja tapahtumat.

Varmistetaan lausuntopalvelu.fi:n kattava käyttö valtionhallinnossa ja edistetään sen käyttöä maakunnissa ja kunnissa.

2. Huolehditaan siitä, että hallinnon valmistelemista uudistuksista ja palveluista on saatavilla selkeä ja ymmärrettävä kuvaus.

Tehdään entistä selkeämpää viestintää hallinnossa meneillään olevasta valmistelutyöstä ja hallinnon järjestämistä palveluista. Hyödynnetään selkeiksi ja saavutettaviksi todettuja viestintä – ja visualisointimalleja.

Kiinnitetään huomiota viestinnän monikanavaisuuteen, selkeään kieleen ja selkokieleen.

3. Laajennetaan julkisuusperiaatetta yhtiötettäviin julkisiin palveluihin.

Avoimen ja läpinäkyvän päätöksenteon turvaamiseksi julkisuusperiaatetta laajennetaan koskemaan myös yhtiömuodossa tuotettavia julkisia palveluja.

4. Vahvistetaan julkisuuslakiosaamista hallinnossa.

Huolehditaan julkisuuslainsäädännön ja sen tulkintaa ohjaavan oikeuskäytännön osaamisesta. Näin varmistetaan, että lain tulkintaperiaatteet ovat hallinnossa mahdollisimman yhteneväiset. Julkisuuden tulee olla pääsääntö myös käytännössä. Tässä on kuitenkin huomioitava, että on erityisaloja ja erityislainsäädäntöä, esimerkkinä poliisin yleiseen ja yksityiseen turvallisuuteen liittyvät kysymykset.

Tuetaan julkisuuslakiosaamista huolehtimalla sen sisällyttämisestä virkamiesten ja viranhaltijoiden koulutukseen ja valmentamiseen. Samalla kiinnitetään huomiota ymmärrettävyyteen. Tieto ei ole aidosti julkista, jos sitä ei esitetä ymmärrettävässä muodossa.

5. Julkaistaan valtion hankintatiedot kansalaisille.

Julkaistaan avoimesti verkossa tiedot siitä, mitä valtio ostaa, millä rahalla ja mistä. Valtion hankintatiedot julkaistaan keväällä 2017 avoimena datana. Samalla toteutetaan kaikille avoin palvelu, jossa kansalaiset ja yritykset voivat seurata lähes reaaliaikaisesti valtion hankintoihin liittyvän rahan käyttöä. Palvelujen tietosisältönä ovat hankintojen julkiset tiedot, joista käy ilmi, mitä valtion organisaatiot hankkivat ja mistä hankinnat tehdään.

6. Laaditaan maakuntahallinnosta selkeä ja ymmärrettävä kuvaus sekä viestitään selkeästi mikä maakuntaudistuksessa muuttuu ja miksi.

Maakuntaudistuksen kuluessa huolehditaan siitä, että selkeä tieto uudistuksen sisällöstä ja syystä tavoittaa myös ne ihmiset, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää sähköisiä kanavia.

Viestinnän ja kuvauksen ymmärrettävyyttä testataan kansalais-, asiakas – ja asiantuntijaryhmillä.

7. Järjestetään maakuntahallinnon toimijoille koulutusta avoimen hallinnon periaatteista ja toimintatavoista.

Päivitetään avoimen hallinnon periaatteet yhteistyössä koskemaan myös maakuntahallinnon toimijoita.

Koulutuksessa hyödynnetään avoimen hallinnon tukipaketin materiaaleja ja erityisesti kunkin alueen kuntien kokemuksia ja käytäntöjä.

Koulutusta tarjotaan erityisesti johdolle, mutta myös laajemmin koko henkilöstölle ja luottamushenkilöille.

Osa II

Toimeenpano, tuki, verkostot ja kansainvälinen yhteistyö

Avoimen hallinnon III toimintasuunnitelmaa toimeenpannaan kaikilla julkisen hallinnon tasoilla: valtionhallinnossa, maakunnissa ja kunnissa. Erityinen painopiste kolmannessa toimintasuunnitelmassa on toimeenpanokaudella perustettavien maakuntien avoimuuden ja kansalaisten osallisuuden edistäminen. Hallinnon selkeyttä ja ymmärrettävyyttä, tiedon avoimuutta sekä kansalaisten osallistumismahdollisuuksia rakennetaan osana tulevien maakuntien valmistelua. Maakuntien valmistelutyötä hallinnon avoimuuden osalta tuetaan tukipaketilla, jossa kuvataan hallinnon avoimuuden perustaso: mitä ainakin tulisi tehdä, jotta hallinto olisi alusta asti ymmärrettävä, tieto avointa ja kansalaisten osallistumismahdollisuudet varmistettu.

Valtionhallinnossa ja kunnissa jatketaan hyvässä vauhdissa olevaa avoimuuden ja kansalaisten osallisuuden edistämistä jakamalla hyviä käytäntöjä ja kokeilemalla uusia osallistumismenetelmiä. Tukea annetaan järjestämällä teemaseminaareja ja tuottamalla materiaalia avoimen hallinnon tukipakettiin.

Avoimen hallinnon valtion virkamiesverkostoon kuuluu jäseniä valtaosasta ministeriöistä ja virastoista. Jäsenten tehtävänä on edistää avointa hallintoa virastossaan: jakaa hyviksi koettuja käytäntöjä verkostossa, viedä avoimen hallinnon tavoitteet virastojen johtoryhmän käsittelyyn ja raportoida hallinnon avoimuuden edistämisestä virastossaan. Hyviksi todetuista käytännöistä tehdään kokemuskortteja. Kokemukset virkamiesverkoston toiminnasta ovat hyviä ja toimintaa vahvistetaan entisestään kolmannen toimintasuunnitelman toimeenpanossa. Avoimen hallinnon virkamiesverkosto kokoontuu 4-6 kertaa vuodessa verkostotilaisuuksiin. Virastot ja ministeriöt järjestävät tilaisuuksia, joissa esitellään käynnissä olevia hankkeita avoimen hallinnon eri näkökulmista. Tilaisuuksissa jaetaan tietoa ajankohtaisista aiheista ja kansainvälisistä avoimen hallinnon kokemuksista. Avoimen hallinnon virkamiesverkoston toimintaa suunnittelee ja kehittää avoimen hallinnon työvaliokunta.

Suomen Kuntaliitto koordinoi Avoimen Kuntademokratiaverkoston toimintaa. Kuntademokratiaverkostoon kuuluu kuntien, valtionhallinnon ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita. Verkosto kehittää ja vahvistaa kuntademokratiaa sekä tarjoaa väylän eri toimijoiden vertaisoppimiselle. Verkosto tarjoaa muun muassa tiedon ja kokemusten vaihtoa, hyviä käytäntöjä, kehittämisideoita ja kehittämistukea verkostotapaamisten ja sähköisen verkossa toimivan kehittämisalustan Innokylän avulla.

Avoimen hallinnon valtion virkamiesverkosto ja Kuntademokratiaverkosto tekevät yhteistyötä keskenään jakamalla tietoa ja järjestämällä yhteisiä tilaisuuksia.

Suomi osallistuu Open Government Partnershipin (OGP) kansainväliseen toimintaan erityisesti Pohjoismaisen yhteistyön kautta. Suomi on myös aktiivisesti mukana OECD:n (Organisation of Economic Co-operation and Development) avoimen hallinnon työssä, jossa luodaan yhteistä uutta kansainvälistä määritelmää ja indikaattoreita avoimelle hallinnolle.

Toimintaohjelman liitteeksi laaditaan toimeenpanosuunnitelma, jossa toimenpiteet aikataulutetaan, vastuutetaan ja valitaan niiden seurantaan mittarit. Toimintasuunnitelman toteutumista arvioidaan sitoumuksia koskevilla keskeisillä mittareilla. Organisaatiokohtaista arviointia varten luodaan tiivis tarkistuslista julkisen hallinnon organisaatioissa käytössä olevan CAF- arviointityökalun mukaisella jaottelulla. Virastoja, kuntia ja tulevia maakuntia varten luodaan helposti täytettävä verkkokysely, jolla kerätään tietoa siitä miten toimintasuunnitelmaa on pantu toimeen eri organisaatioissa.

Kansainvälisiä (mm. OECD Governments at a Glance) ja kansallisia mittareita käytetään arvioitaessa, miten kansalaisten luottamus hallintoon kehittyy toimeenpanokautena. Nämä mittarit eivät suoraan kerro toimintasuunnitelman vaikuttavuudesta, mutta antavat näkymää siihen, mihin asioihin seuraavissa toimintasuunnitelmissa olisi erityisesti kiinnitettävä huomiota.

OGP:n prosessiin kuuluva itsearviointi tehdään vuoden päästä toimintasuunnitelman toimeenpanon käynnistymisestä ja sen jälkeen käynnistyy ulkopuolisen arvioijan tekemä OGP:n riippumaton arviointi (IRM Independent Reporting Mechanism).